Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

Inarin kunnan lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle Metsähallituksen uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 132/2015 vp)

1. Taustaa

Inarin kunta kuuluu kokonaisuudessaan saamelaisalueeseen ja myös poronhoitoalueeseen. Kunnan 6 800 asukkaasta saamelaisia on noin 30 %.

Pinta-alaltaan Inari on Suomen suurin kunta ja kunnan kokonaispinta-ala on yli 17 000 km^2, josta maapinta-alaa noin 15 000 km^2. Maapinta-alasta on 72,2 % eli 10 984 km^2 erilaisia suojelualueita karttaliitteen 1 mukaisesti.

Koko saamelaisalueesta on valtion omistuksessa ja Metsähallituksen hallinnassa yli 90 %. Paitsi pinta-alaltaan on saamelaisalue myös metsien ja muiden luonnonvarojen osalta Metsähallitukselle keskeistä toiminta-aluetta.

Matkailulla on koko Lapissa suuri työllistävä vaikutus ja se on myös Inarin tärkein elinkeino. Vuonna 2014 kunnassa rekisteröitiin yli 450 000 majoitusvuorokautta, joista ulkomaisten matkailijoiden osuus oli lähes puolet. Viime vuonna ulkomaisten matkailijoiden osuus vahvistui edelleen ja mm. laajennetun Ivalon lentokentän matkailijoiden määrä kasvoi 155 000:een, jossa oli kasvua yli 9 % edellisvuodesta.

Ulkomaisten matkailijoiden kiinnostus on ensisijaisesti talvisessa luontomatkailussa, mutta ympärivuotisuutta pyritään lisäämään kehittämällä jatkuvasti uusia matkailutuotteita. Tämä voi nykyisin tapahtua vain, kun luonto ja sen monimuotoisuus otetaan kestävällä tavalla huomioon, sillä se on ehdottoman tärkeää ulkomailta Lappiin tuleville matkailijoille.

2. Inarin kunnan aiemmat lausunnot

Aiemmissa lain valmistelun aikana antamissaan lausunnoissa Inarin kunta on kiinnittänyt erityistä huomiota kolmeen seikkaan:

1) Saamelaisalueille perustettavien kuntakohtaisten neuvottelukuntien kokoonpano ja sen mahdolliset vaikutukset kunnan maankäytön suunnitteluun.
2) Metsähallituksen puheoikeuden käyttö maankäytön suunnittelussa ns. yhden luukun periaatteen mukaisesti.
3) Metsähallituksen huomattava rooli työllistäjänä sekä suoraan että välillisesti lain vaikutusten kautta.

Kunnan huoli lainmuutoksen vaikutuksista koskeekin maankäytön suunnittelua, joka on kunnan keskeinen tehtävä ja tärkeä yksittäinen keino edistää kunnan elinvoimaisuutta. Asian merkitystä kuvataan seuraavassa yksityiskohtaisemmin.

3. Maankäyttö

Saamelaisten kotiseutualueella ihmisten ja ympäröivän luonnon käyttö ovat kietoutuneet muuta maata selkeämmin yhdeksi kulttuurilliseksi kokonaisuudeksi. Luonnon käyttö elinkeinojen, virkistäytymisen ja yleisen hyvinvoinnin lähteenä on merkittävää kaikille väestöryhmille. Ympäröivän luonnon monipuolinen yleiskäyttö onkin alueelle tyypillistä ja erittäin merkityksellistä.

Maankäyttö- ja rakennuslain (MRL) mukaan kunnalla on alueellaan maankäytön suunnittelun eli kaavoituksen monopoli. Maakuntien liitoilla on MRL:n tarkoittama kaavoitusmonopoli maakunnan suunnittelun tasolla.

MRL 32.2 §:n mukaan *Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta otettava maakuntakaava huomioon, pyrittävä edistämään kaavan toteuttamista ja katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta kaavan toteuttamista.*

MRL 25.3 §:n mukaan *maakuntasuunnitelmassa osoitetaan maakunnan tavoiteltu kehitys.*

MRL 42.2 §:n mukaan *Viranomaisten on suunnitellessaan alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä ja päättäessään niiden toteuttamisesta katsottava, ettei toimenpiteillä vaikeuteta yleiskaavan toteutumista.*

MRL 35.2 §:n mukaan *Yleiskaavassa esitetään tavoitellun kehityksen periaatteet ja osoitetaan tarpeelliset alueet yksityiskohtaisen kaavoituksen ja muun suunnittelun sekä rakentamisen ja muun maankäytön perustaksi.*

Edellä kerrotun perusteella maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa suunnittelujärjestelmässä kunnalle on osoitettu vastuu ja velvollisuus tavoitellun kehityksen suunnittelussa.

3.1. Neuvottelukuntien tms. yhteistyöelinten vaikutus maankäytön suunnitteluun

Hallituksen esityksen 39 §:ään sisältyy esitys neuvottelukunnista. Esityksen perustelujen mukaan Valtion maa- ja vesialueiden käytön suunnittelussa on tärkeää ottaa riittävällä tavalla huomioon erilaiset intressit sekä turvata paikallisten tahojen osallistuminen asioiden valmisteluun. Neuvottelukunnan tehtävänä olisi käsitellä valtion maa- ja vesialueiden sekä niihin kuuluvien luonnonvarojen kestävää käyttöä ja hoitoa. Kansallispuistojen ja erämaa-alueiden osalta alueiden hoidon ja käytön suunnittelu tapahtuisi jatkossakin luonnonsuojelu- ja erämaalain mukaan ja niitä varten erikseen asetettavissa yhteistyöelimissä. Neuvottelukuntien lausunnot ja kannanotot eivät sido metsähallitusta.

Neuvottelukunnat ja luonnonsuojelu- ja erämaalain mukaiset yhteistyöelimet käsittelevät Metsähallituksen hallinnassa olevien valtion alueiden laajuuden vuoksi pääasiassa kunnalle MRL:n säädösten mukaan kuuluvia maankäytön suunnittelutehtäviä, minkä vuoksi neuvottelukuntien kokoonpanossa ja tehtävänannossa tulee huomioida MRL:n edellä kuvatut säädökset.

3.2. Metsähallituksen puheoikeuden käyttö ns. yhden luukun periaate

Lausunnolla olevaan lakiesitykseen sisältyy Laki metsätalousosakeyhtiöstä, jolle siirrettäisiin merkittävä puheoikeus valtion metsätalousmaahan. Metsätalousosakeyhtiön toiminta perustuu osakeyhtiölakiin. Koska osakeyhtiö ei voi nykysäädösten mukaan edustaa viranomaisena, MRL:n ohjauskeinot eivät velvoita perustettavaa metsätalousyhtiötä, joka kuitenkin hallinnoisi merkittävää aluetta saamelaisten kotiseutualueella.

Lakiesityksessä metsätalousosakeyhtiöstä ei ole säädöksiä, miten yhtiön tulisi ottaa huomioon neuvottelukuntien kannanotot tai MRL:n ohjausvaikutukset. Ilmeisesti kysymys on omistajan välillisestä ohjausvaikutuksesta, jota ei voi pitää riittävänä saamelaisten kotiseutualueella.

Kunnan maankäytön suunnittelun kannalta maanomistajan osallistaminen on ensiarvoisen tärkeää. Tällä hetkellä metsähallituksen pilkkoutuminen luontopalveluihin ja liiketoiminta-alueisiin on julkisen kiinteistörekisterin kannalta vähintäänkin epäselvä. Puheoikeuden luovuttaminen lakiperusteisesti yhtiölle sekoittaa entisestäänkin julkisen kiinteistörekisterin omistajuuden selvittämisen luotettavuusvaatimusta.

4. Yhteenveto

Metsähallituksen toiminnalla ja sitä säätelevällä lailla on suuri merkitys Ylä-Lapin kunnille. Sen hallinnoimiin valtion maa- ja vesialueisiin kohdistuu erilaisia, keskenään osin ristiriitaisia intressejä, erityislainsäädäntöä sekä erityisetuuksia, jotka kunta joutuu ottamaan yhdenvertaisesti huomioon monopoliasemassaan maankäyttöä suunniteltaessa. Jotta kunta voisi tätä elinvoimaisuutensa kannalta olennaista tehtävää tehokkaasti toteuttaa, ei sitä pidä lainsäädännöllisin muutoksin tehdä entistä hankalammaksi, vaan pyrkiä entisestään sujuvoittamaan. Sen vuoksi niin Metsähallituksen rooli maanomistajan puhevallan käyttäjänä kuin kunnan asema maankäytön suunnittelusta vastuullisena on syytä määritellä selkeästi myös Metsähallituksesta annettavaa lakia uudistettaessa.

Inarin kunnanhallitus

INARIN KUNNANHALLITUS

Jari Huotari
kunnanhallituksen puheenjohtaja

Jyrki Hyttinen
kunnanjohtaja

Inarin kunta, Piiskuntie 2, 99800 Ivalo
Puhelin +358 40 188 7111, faksi +358 16 662 628
www.inari.fi, etunimi.sukunimi@inari.fi

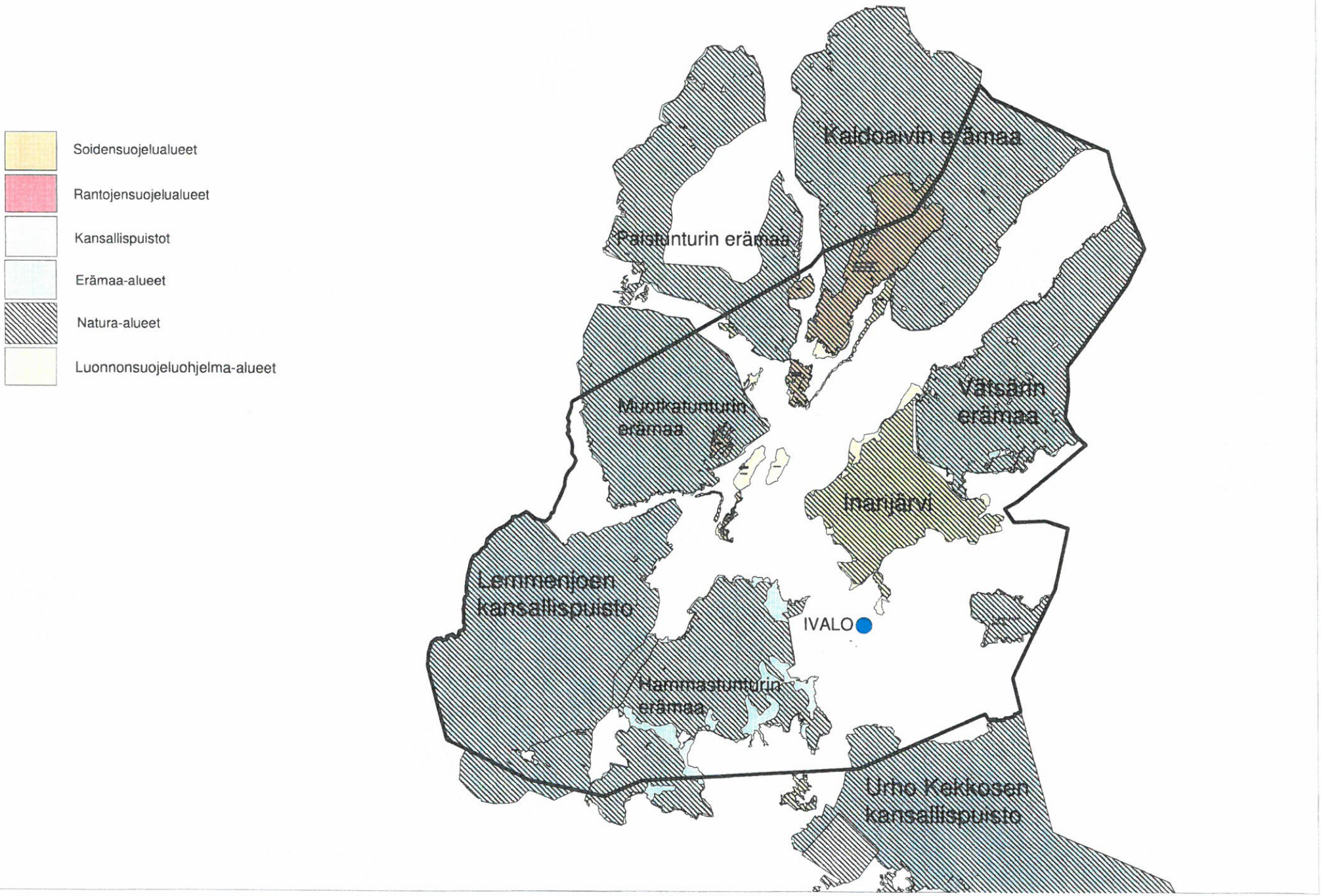
Soidensuojelualueet
Rantojensuojelualueet
Kansallispuistot
Erämaa-alueet
Natura-alueet
Luonnonsuojeluohjelma-alueet
Kaldoaivin erämaa
Paisjunturin erämaa
Muotkatunturin erämaa
Vätsärin erämaa
Inarijärvi
Lemmenjoen kansallispuisto
IVALO
Hammastunturin erämaa
Urho Kekkosen kansallispuisto